

Wspomnienie o Edwardzie Baranie

Edward Baran był polskim artystą od 1966 roku mieszkającym we Francji. Tam też zmarł 13 maja 2021 roku. Urodził się w 1934 roku w Lesku na Podkarpaciu. W latach 1955-1961 studiował na Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – malarstwo u Artura Nachta-Samborskiego i tkaninę u Mieczysława Szymańskiego. Do Francji wyjechał na zaproszenie swojej przyszłej żony Marii Szyjkowskiej.

Lata 70. spędził na południu Francji w Mougins. Okres ten obfitował w intensywną działalność wystawienniczą. Edward Baran zajmował się wtedy głównie tkaniną, a swoje prace prezentował m.in. w Kopenhadze, Oslo, Paryżu (Centrum Pompidou), Grasse, Nantes, Angers, a także w Nowym Jorku.

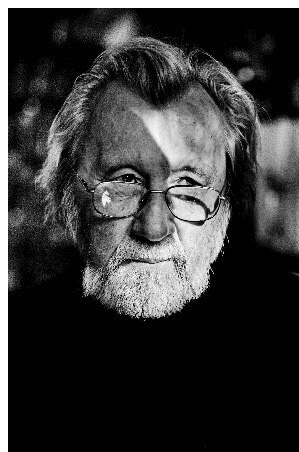
Jak większość artystów sztuki papieru, bo w tej kategorii należy go postrzegać, Edward Baran zaczynał od tkaniny artystycznej. Z czasem jednak zainteresował się papierem, którego destrukcja w procesie twórczym stała się jego osobistym środkiem wyrazu.

W 1979 roku podjął pracę jako profesor w Regionalnej Szkole Sztuk Pięknych w Angers, gdzie w 1983 roku wygrał konkurs na profesora tytularnego. W latach 1988-1989 powrócił do malarstwa, tworząc ponad 120 obrazów. Jego twórczość stała się przedmiotem badań w dziedzinie historii sztuki, co zaowocowało powstaniem pracy magisterskiej poświęconej dziełom artysty zrealizowanym na przestrzeni lat 1970-1989.

W latach 90., dzięki zaistniałym zmianom politycznym w Polsce, Edward Baran mógł wystawiać również w naszym kraju. Szybko został doceniony przez rodzime środowisko artystyczne, które dostrzegło w nim twórcę wybitnego.

W 2017 roku w Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju powstała Wirtualna Wystawa Sztuki Papieru, na której zaprezentowano sylwetki 50 twórców działających w tym obszarze artystycznym. Wśród nich znalazł się również Edward Baran jako prekursor tej nowej, rozwijającej się w latach 70. dziedziny sztuki współczesnej, która papier zaczęła postrzegać jako medium wyrazu artystycznego.

To wtedy Muzeum Papiernictwa po raz pierwszy nawiązało kontakt z artystą. Rok później Fundacja Polskiej Sztuki Emigracyjnej (Polish Artists in the World)

1. Edward Baran.
Fot. Claude Weber

zwróciła się do naszej placówki z propozycją zaprezentowania twórczości Edwarda Barana w dusznickim młynie papierniczym – miejscu związanym z tworzeniem papieru od ponad 450 lat. Pomysł ten został przyjęty entuzjastycznie. W ten sposób 5 lipca 2019 roku w Muzeum Papiernictwa zagościła wystawa artysty zatytułowana: **Edward Baran. W przestrzeni papieru. Malarstwo**, która trwała do 27 października 2019 roku.

Edward Baran należał do grona tych artystów, dla których papier stanowił ideową podstawę własnej wypowiedzi i stał się głównym tworzywem jego obrazów. Sztuka ta polegała na przygotowaniu z nici siatki tworzącej szkielet, na który naklejane były warstwy papieru pakowego lub gazetowego. Po zamalowaniu ich techniką własną zbędne fragmenty papieru były wydzierane. W ten sposób powstawały ażurowe dzieła charakteryzujące się lekkością i poetycką ekspresją.

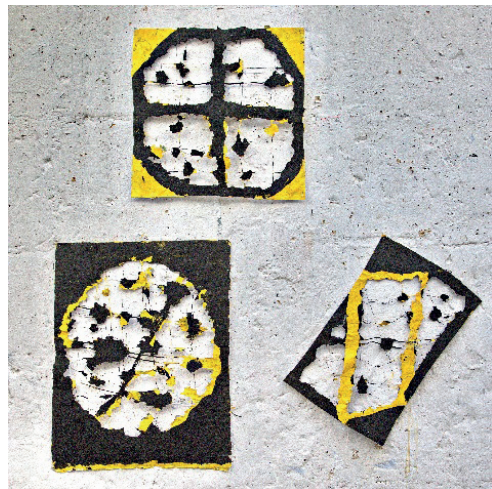

2. *Duże koło niebieskie*, średnica 180 cm, papier, klej, nici, farba olejna, zbiory Artysty, fot. Krzysztof Jankowski

3. *Z kobierca*, 65 × 55 cm, papier, klej, nici, farba olejna, zbiory Artysty, fot. Joseph Trechniewski

Na wystawie w Muzeum pokaza-
no 30 prac z lat 1980-2018. Dzieła te
prezentowały najbardziej charaktery-
styczne fazy w twórczości Edwarda
Barana. Oprócz obrazów pojawiły się
grafiki, gipsoryty na papierze japoń-
skim oraz monotypie.

4. *Polipytyki*, papier, klej, nici, farba olejna, zbiory Artysty, fot. Joseph Trechniewski

Na wernisażu obecny był artysta wraz z małżonką i synem. Edward Baran opowiadał o swojej twórczości i niełatwych początkach kariery na obczyźnie. Ponieważ Muzeum Papiernictwa od lat jest miejscem spotkań ludzi kultury i dąży do udostępniania jej treści przez szerzenie wiedzy, zdobywanie doświadczeń oraz pobudzanie wrażliwości i wyobraźni, wystawa i udział artysty w wernisażu były szczególnie wyjątkowym wydarzeniem.

Informację o śmierci mistrza i słowa Pani Prezes Fundacji Polskiej Sztuki Emigracyjnej Henryki Milczanowskiej: „...Rodzina i znajomi twierdzą, że dobiła go samotność związana z covidem i niemożność skontaktowania się z bliskimi. Czuł się odsunięty i samotny...”, przyjęliśmy z wielkim żalem. Edward Baran na zawsze pozostanie postrzegany jako artysta sztuki papieru, a Muzeum Papiernictwa będzie tę wiedzę krzewiło. Do tutejszych zbiorów artysta przekazał 8 prac, w tym 6 wykonanych specjalnie dla dusznickiego młyna.

5. *Estampage*, 110 × 90 cm,
gipsoryt na papierze ryżowym
zbiory Muzeum Papiernictwa,
sygn. MD6607A,
fot. Krzysztof Jankowski

Bibliografia

Bobrowska E., *Edward Baran – kalendarium życia i twórczości* [w:] *Edward Baran. W przestrzeni papieru. Malarstwo. Katalog wystawy*, Duszniki-Zdrój 2019, s. 48-60.